

Verhalenverteller
**DEBBY
PETTER**

“Ik weet wat goede seks is. Ik weet wat goede seks is.” Zo begint de voorstelling *In mijn hoofd* van **Debby Petter** (1956).

Bam, het ijs is meteen gebroken. De monoloog gaat over een vrouw die een relatie heeft met een op het eerste gezicht leuke man. Later komt ze erachter dat hij van haar steelt en liegt. Sterker nog: zijn halve leven is verzonnen. Wat doe je dan als vrouw als je daarachter komt? Stilzwijgen, hem confronteren of toch maar gewoon meegaan in de leugen?

Voorafgaand aan het interview bekijken we de voorstelling in het theater van Huizen, een dorp in het Gooi. Echtgenoot Youp is de avond van de voorstelling in Huizen ook aanwezig, hij kijkt vanuit de coulissen mee. Na de voorstelling wacht hij op zijn vrouw en drinkt hij een drankje in de zaal mee.

Petter begint uitdagend, eerst sensueel dansend met opvallende rode laarzen aan en dan die zin: "Ik weet wat goede seks is, ik weet wat goede seks is." Het publiek bestaat vanavond vooral uit wat ouderen en lacht ongemakkelijk. Over die zin vertelt ze later: "Ze zijn het niet van me gewend. Er wordt inderdaad ongemakkelijk gelachen of gereageerd met verbazing. Ik doe dat vaker, bij *Bed&Breakfast* was ik bijvoorbeeld van tevoren aanwezig als gastvrouw in de zaal, dat speelde ik namelijk in die voorstelling. Ik deed me heel erg nerveus voor en heette iedereen van harte welkom. Zo'n vrouw die alles leuk probeert te maken, om maar niet te hoeven nadenken. Ik heb *In mijn hoofd* zelf geschreven en moest gewoon met deze zin beginnen. Ik vind het zo grappig, mensen denken: Wat is dit nou? Het pakt je meteen."

Dat klopt want de meeste mensen kennen Petter als serieuze nieuwslezeres van het NOS-Journaal vroeger. Ze begon haar carrière echter wel in het cabaret. Tijdens haar eindexamenfeest hoorde Youp van 't Hek haar een liedje zingen en vroeg haar meteen voor zijn cabaretgroep Nar. Daarover vertelde ze ooit: "Hij zei dat ik het zo goed deed. Haha, hij was gewoon verliefd!" Dat bleek een goede aanpak, inmiddels is het stel drie kinderen en twee kleinkinderen verder.

Na Nar werkte ze even in het onderwijs en ging ze aan de slag bij de Amsterdamse zender AT5. Later maakte ze de overstap naar de publieke omroep, waar ze onder andere het programma *Spoorloos* presenteerde en vervolgens zowel het NOS journaal als het Jeugdjournaal. In 2002 richtte ze samen met Suzette Wyers Stichting Metakids op, een stichting die geld inzamelt voor onderzoek om metabole ziekten bij kinderen vroeg te diagnosticeren en vervolgens te behandelen. Ze was er een tijd lang de voorzitter van en maakt momenteel deel uit van het comité van aanbeveling. In 2009 stapte ze het theater in met actrice Wivineke van Groningen, dit keer met eenakters geschreven door haar man Youp van 't Hek. Komische stukken met snelle dialogen. Dat komische aspect zet ze in 2011 door met de theaterversie van *Zadelpijn en ander damesleed*, naar het boek van Liza van Sambeek, en het vervolg, *Zadelpijn II*, een jaar later. Aan de eettafel in het huis van Debby en Youp in Amsterdam wordt OPZIJ ontvangen.

Je toert met je voorstelling langs de kleinere theaters. Houd je van een intieme setting?

“Ik houd een monoloog, of eigenlijk vertel ik een verhaal. Er wordt van mensen gevraagd een uur lang naar me te luisteren. Ik houd ervan om in kleine theaters te spelen, je maakt contact met je publiek. Met de voorstelling treed ik door het hele land op en zit ik telkens in een totaal andere setting. In Beilen speelde ik bijvoorbeeld in een café en deed ik de monoloog vanaf de bar. Heel anders dan een uitverkocht Carré bijvoorbeeld. Met vijftienhonderd man om me heen zou het heel anders overkomen. Dan moet je het groter spelen en groter vertellen. Ik zou bij Youp te rade moeten gaan. Nu in de kleine theaters spreek ik het publiek bijna letterlijk aan, en ik kan ze ook aankijken. Na afloop kunnen de mensen blijven hangen voor een drankje en kunnen we nog even napraten. Dat gebeurt vaak.”

Wat zijn de reacties van het publiek?

“De voorstelling zet je aan het denken. Het raakt mensen, in dit geval omdat liegen zo’n extreme vorm kan aannemen. Ik heb al een paar keer gehad dat er iemand na afloop op me afkwam en vertelde dat hij ook zo iemand kent. Dat er iemand in de familie loog dat hij aan het studeren was of dat iemand het zelfs nog veel erger heeft meegemaakt en dat dat heel slecht is afgelopen. Ik heb trouwens helemaal geen boodschap met deze voorstelling, maar ik vraag wel om mededogen aan het einde.”

En dat krijgt ze. De voorstelling *In mijn hoofd* is haar vierde monoloog. In 2011 begon ze met deze vorm van theater toen schrijver Thomas Verbogt haar gelijknamige boek bewerkte voor het theater. Het verhaal gaat over de moeder van Petter, H  l  ne Egger, die als enige van het joodse gezin waarin ze is opgegroeid de Tweede Wereldoorlog heeft overleefd. Ook voor de monologen *Gaandeweg* (2013) en *Bed&Breakfast* (2015) zocht ze Verbogt weer op voor de theaterbewerkingen. Petter schreef de tekst van *In mijn hoofd* zelf. Nu, bij monoloog nummer vier, heeft ze haar eigen vorm goed te pakken. Een vorm die ze ‘de kunst van het verhalen vertellen’ noemt, ofwel ‘De oudste vorm van theater.’ In Huizen is het dan ook een uur lang doodstil, op wat gelach na natuurlijk wanneer Petter weer iets onverwachts of iets grappigs zegt, als ze op meeslepende wijze het verhaal over de ligende man vertelt.

Deze monoloog gaat over extreem liegen, eerder maakte je een voorstelling over de Tweede Wereldoorlog, over afscheid nemen en over het

**gedwongen afstaan van
een kind. Hele zware
onderwerpen.**

"Klopt. *Ik ben er nog* is het verhaal van mijn moeder, ze overleefde de oorlog. Ik had er een boek over geschreven. Thomas Verbogt vond dat ik er het theater mee in moest. Door hem is het er eigenlijk allemaal van gekomen. Ik twijfelde eerst, omdat het zo'n kwetsbaar en persoonlijk verhaal is dat niet verkeerd mocht gaan omdat het over mijn moeder gaat. Thomas bleef volhouden en bewerkte het voor het theater. Hij voegde er een tweede laag aan toe, die van de tweede generatie. *Gaandeweg* ging over allerlei vormen van afscheid nemen, en er zat een verhaal over incest onder. Daar kon de hoofdpersoon geen afscheid van nemen. *Bed&Breakfast* gaat over adoptie en wat het doet met je als er wordt verzwegen dat je ouders niet je biologische ouders blijken te zijn. Mijn voorstellingen moeten altijd over iets gaan dat me raakt of triggert."

Hoe kom je op die verhalen?

“De verhalen zijn gebaseerd op waargebeurde verhalen. Ik was bijvoorbeeld tijdens een vakantie in Frankrijk in gesprek met een vrouw die vertelde dat ze geadopteerd was en weg wilde uit het adoptiegezin. Daarom was ze in Frankrijk gaan wonen. Ze voelde altijd dat er iets was, en dat iets werd verzwegen. Ze ging op zoek naar haar roots, ze had contact met haar biologische moeder die in België woonde. Later bleek dat haar moeder heel toevallig op precies dezelfde plek had gewoond als zij in Frankrijk. Dat is dan iets wat ik hoor en wat me raakt. Daar wilde ik iets mee doen.”

En bij je huidige voorstelling?

“Voor *In mijn hoofd* had ik het onderwerp al een tijdje in mijn gedachten. Ik deed research. Ik sprak onder andere een psycholoog erover en leerde dat er veel vormen van

liegen bestaan. Van leugentje om bestwil, tot echt manipulerende, gewetenloze leugenaars en mensen die een dubbelleven leiden. Het is een verslaving die vaak ook gepaard gaat met andere verslavingen. Sommigen zijn gewoon niet meer te helpen. Bij mensen die dit gedrag vertonen, is er vaak wat misgegaan in hun jeugd. Of kinderen die met een onschuldig leugentje beginnen en niet worden gecorrigeerd, dan wordt het vervolgens een hele makkelijke manier om te blijven liegen. Een leugentje om bestwil vertellen doen we elke dag gemiddeld twee keer, de zogeheten *the little white lies*.

Myrthe Hilkens (38) is oud-Kamerlid van de PvdA en freelance journalist. Ze woont met haar man en twee kinderen onder de rook van Haarlem.

PREUTSE DOOS

Zusters, we moeten praten. Terwijl wij ruziemaken – “jij bent gewoon een anti-hoer!” - worden er elke dag ergens in onze steden en dorpen meisjes en vrouwen uitgebuit, mishandeld en verkracht. Zusters die in handen vielen van mensenhandelaren. Zusters uit Oost-Europese landen, Nigeria of Ghana, of - dichterbij huis - minderjarige zusters uit bijvoorbeeld Heerlen, Oosterhout of Amersfoort. “Ja maar, met mij gaat het prima. Ik ben geen slachtoffer!” Onze Nationaal Rapporteur Mensenhandel bracht kort voordat ze haar aftocht aankondigde nog onderzoek naar buiten waaruit blijkt dat het aantal slachtoffers van mensenhandel in ons land vijf keer hoger ligt dan het aantal meldingen op jaarbasis. Ieder jaar gaat het om 6250 slachtoffers, vertelde Corinne Dettmeijer. Dat zijn om en nabij de zeventien mensen voor elke dag van het jaar. “Kan ze wel zeggen, maar dat zijn schattingen. Kom anders even aan mijn duim zuigen.” Een aantal jaar geleden presenteerden wetenschappers verbonden aan de London School of Economics de uitkomst van hun verkennende onderzoek naar onder meer de effecten van legalisering prostitutie. Eerste conclusie: in landen waar prostitutie gelegaliseerd is, intensificeert de mensenhandel. “Dat zeg je goed. Ver-ken-nend onderzoek. Zegt niet zoveel dus.” Mensenhandel. Misschien is het woord te verhullend, te afstandelijk, zou dat het zijn? De wereld achter dat woord is er een van slavernij, waarin vrouwen en meisjes – en soms jongens en mannen – eigendom worden gemaakt van slavenhouders. Beulen, die mensen dwingen tot betaalde seks. Klanten die allicht in de illusie verkeren dat de vrouw die ze neuken daarvan geniet. Een vrolijke, geëmancipeerde hoer die door hem keurig vergoed wordt voor bewezen diensten. “Ik ben heel tevreden met mijn vaste klantenkring, allemaal lieverds.” Overigens wil klinisch psychologe Melissa Farley, vijfenzeventig jaar, woonachtig in San Francisco, goed voor twintig jaar onderzoek naar seksueel geweld en de effecten van prostitutie op de (geestelijke) gezondheid van prostituees, daar nog iets aan toevoegen. Mensen die wereldwijd in de seksindustrie werken, ook als die mensen daar vrijwillig voor kiezen, leiden vaak aan post traumatische stress. Ze overleven de dagelijkse praktijk van seks voor geld in meerderheid, zo toont haar onderzoek, door dissociatie. Ze koppelen zich in hun hoofd los van de realiteit. Farley voegt daar in de grote zaal van debatcentrum de Balie in Amsterdam aan toe dat prostituees ook bovengemiddeld vaak slachtoffer van verkrachting zijn. “De uitkomst van jouw onderzoeken is van tevoren al bepaald door je stiekeme morele agenda.” En zo ruziën we verder. De een kwaad omdat ze zich geen slachtoffer voelt en meer gebaat is bij gesprek over verdere professionalisering van de seksbranche. De ander pissig omdat haar inzet zich richt op de slachtoffers en ze in gesprek voortdurend geacht

wordt zich tot de wel gelukkige top van de prostitutiepiramide te richten. “Die kunnen uitstekend voor zichzelf praten. Ik zit hier voor alle vrouwen en meisjes die dat niet kunnen.” Anti-hoeren versus pro-hoeren. Preutse doos versus progressieve punani. Valse aannames struikelend over treurige clichés. Zusters in een wild geraas. Staakt! Het gekrakeel is oorverdovend en smoot te vaak ons vermogen om elkaar te horen. Het is de hoogste tijd dat wij ons verenigen. Niet in een stem voor- of tegen legalisering. Niet in een vereniging van belangenbehartigers voor tevreden sekswerkers. Maar in een vereniging die erkent dat dit dossier twee verschillende belangen dient, die elk een andere inzet vragen. Een vereniging die bovendien begint bij het perspectief van het slachtoffer, de slaaf, en pas dan doorschakelt naar dat van de gelukkige sekswerker. Want dat is nu te vaak andersom. Ik. Ik. Ik. En dan in de p.s. “uiteeraard vind ik mensenhandel niet goed.” Een wat krakkemikkig vormgegeven solidariteit. Maar goed, uiteindelijk wél solidariteit. En daar gaat het om. Om wat ons verbindt. Niemand wil dat vrouwen tot seksslaven worden gemaakt. Niemand wil dat tevreden prostituees voor de wolven worden gegooid. Met dat in de oren geknoopt, kunnen we nu misschien met echt luisteren beginnen.

Dat is bijvoorbeeld als jij veel te laat zou komen voor onze afspraak vandaag, je verontschuldigt je hiervoor en ik zeg: ‘Ach joh, maakt niet uit hoor, kan gebeuren’. En dat terwijl ik een afspraak heb die ik nu moet afzeggen door jou en eigenlijk denk: jeetje, wat vervelend is dit.”

En dat terwijl je bent begonnen bij cabaretgroep Nar en speelde in de theaterversie van Zadelpijn en ander damesleed. Toen waren de onderwerpen een stuk lichter.

“Ik vind dit veel leuker. Het was echt leuk om mee te maken met een groep, een grote productie en volle zalen. Een mooie ervaring. Maar ik ben graag in m’n uppie. Het reizen maakt me niet uit, ik rij zo het hele land door. Onderweg zijn heeft een soort romantiek vind ik, zolang je maar de files vermijdt, hé. Ik houd van de verhalen van mensen. Lang geleden werkte ik voor *Spoorloos*. Ik stelde voor om op reis te gaan voor de zoektocht in plaats van het in de studio te houden. Zo breng je het verhaal veel beter. Ik ben begaan met mensen. Het is zo ontzettend leuk om verhalen van mensen te horen, over hun leven en wat ze zijn tegengekomen en hoe ze daarmee zijn omgegaan. Wat zijn hun drijfveren en wat is hun passie? Ik had ook wel psychologie kunnen studeren. Ach, het is nog niet te laat.”

Ik las in een wat ouder interview dat je man je

moet geruststellen voordat je aan een theatertour begint.

“Ik vind het doodeng om aan iets nieuws te beginnen, maar nu kan ik dat wel weer goed relativeren en hoeft dat geruststellen ook niet meer. Youp zegt: ‘Ik ben heel objectief en vind het fantastisch!’ Ik heb het verhaal vooraf aan hem voorgelezen. Als hij het niet mooi vindt, dan zegt hij dat wel eerlijk. Zijn kritiek neem ik altijd wel serieus.”

Wat ga je na deze voorstelling doen?

“Oh, ik wil weer een nieuw verhaal gaan vertellen. Ik ben er nu alweer een beetje mee bezig. Zodra de huidige voorstelling loopt, dan gaat het alweer kriebelen. Dan hoor ik iets. Als iemand iets zit te vertellen, en ik krijg kippenvel, dan weet ik: daar moet ik wat mee. *In mijn hoofd* is een spannende voorstelling, een andere emotie dan bij mijn eerdere voorstellingen. Daar waren mensen echt door aangedaan. Ik houd ervan om de voorstellingen verschillend te houden, maar wel weer in m’n eentje. Je kunt het dan helemaal maken zoals jij het wil, dat vind ik een heel mooi proces. Zelf erheen rijden, zelf spelen en dan na afloop ook nog zelf de reacties horen. Ik vind dit het leukste werk dat er is.”

In mijn hoofd is tot en met 25 maart te zien door het hele land. Kijk op www.hekwerk.nl voor de speellijst.

